

En rig høst

- historiske årbøger 2005

Henrik Gjøde Nielsen

Anmeldelsen omfatter følgende årbøger: *Bornholmske Samlinger 2005*, *Egnsbogen 2005 – Bording/Engesvang/Ikast, Fra Himmerland og Kjær Herred 2005, Fra Ribe Amt 2005, Fra Viborg Amt 2005, Fynske Årbøger 2005, Han Herred Bogen 2005, Hardsyssel Årbog 2005, Historiske Meddelelser om København 2005, Historisk Årbog 2005 for Thy og Vester Hanherred, Historisk Aarbog fra Randers Amt 2005, Lolland-Falster 2005, ROMU 2005 – Årsskrift fra Roskilde Museum, Skivebogen 2005, Sønderjyske Årbøger 2005, Tåsinge Årbog 2005, Vejle Amts Årbog 2005, Vendsyssel Nu & Da 2005, Vendsyssel Årbog 2005, Østjysk Hjemstavn 2005, Årbog 2005 – Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Årbog 2005 – Historisk Samfund for Sorø Amt, Årbog 2005 – Svendborg & Omegns Museum, Århus Stifts Årbøger 2005.*

Henrik Gjøde Nielsen, f. 1960, cand.phil., museumsinspektør ved Hals Museum, Nordjyllands Historiske Museum.

3.699 sider lokalhistorie

At anmelde de historiske årbøger 2005 er en på en gang forjættende og skræmmende opgave. Opgaven er forjættende, fordi anmelderen får en enestående mulighed for at orientere sig bredt i den centrale regional- og lokalhistoriske litteratur i Danmark. Og opgaven er skræmmende, alene betragtet i rå mål: Bogstakken er ca. 25 cm høj, omfatter 24 bøger på i alt 3.699 sider. Og så er alle årbøger endda ikke medtaget, som fx Odensebogen 2005. (Anmeldt i *Fortid*

og *Nutid* 2006, hefte 1, s. 63-64). Hertil kommer, at en række årbøger, som omhandler mindre områder, men som kan være nok så omfattende endda, samt årbøger fra enkelte historiske samfund, som ikke har fremsendt anmelderkesemplarer, ikke er medtaget. Langt hovedparten af de årbøger, der her gøres til genstand for anmeldelse, er udgivet af de (i hovedsagen) gamle, amtshistoriske samfund samt enkelte nye lignende, nemlig 18 stk. Hertil kommer årbøger udgivet af museer, 4 stk., og årbøger udgivet af andre sammenslutninger, 2 stk.

Og hvad er det så, årbøgerne bringer? Hvad er traditionelt stof, hvad skiller sig ud, og hvad peger i helt nye retninger? Hvad er tendensen, og hvorledes er vægtningen mellem gammelt og nyt? Og hvordan står det egentligt til, ude i de historiske samfund i Danmark?

Status i de historiske samfund 2005

Gennemgående for de modtagne årbøger er formandsberetninger, redegørelser for det forløbne år og for planlagte aktiviteter; et område, som også de museumsudgivne bøger behandler. På spørgsmålet om, hvorledes det står til i de historiske samfund, må man på baggrund af årbøgerne 2005 konkludere, at det står godt til. Beretningerne fra samfund, arkiver og museer vidner om en omfattende aktivitet og en intens interesse for det regional- og lokalhistoriske arbejde. Faktisk kunne der her blive tale om en vældig, politisk pressionsgruppe, og regeringens bortskæring af portostøtten går da heller ikke ram forbi (*Sønderjyske Årbøger*, s. 261).

Hertil kommer, at årbøgerne for så vidt blot er toppen af isbjerget. De fleste årbøger bringer lister over lokalhistorisk litteratur udgivet 2005, og visse årbøger rummer anmeldersektioner, der varierer fra deciderede anmeldelser til mere eller mindre udførlige omtaler, og igen må man konstatere en næsten manisk aktivitet på det regional- og lokalhistoriske område: Så megen litteratur udgivet på blot et år. Lokal- og kulturhistorien må bidrage kraftigt til en lang række trykkeriers overlevelse. Visse historiske samfund indskrænker sig ikke blot til at registrere udgivne arbejder i deres årbog, men påtager sig også selv at publicere særudgivelser, som *Historisk Samfund for Himmerland og Kjær*

Herred, der i 2005 udgav monografien *"Godthaab Hammerværk - Familievirk-somhed og fabrikssamfund."*

Når man så samtidig kan konstatere, at mange historiske samfund har fine og aktive hjemmesider, må det konkluderes, at det, i mange tilfælde trods stram økonomi, går godt i de historiske samfund. Man arbejder på internettet, man arrangerer foredrag, udflugter og allehånde historiske arrangementer, men fortsat er det udgivelsen af årbogen, der er det centrale i de historiske samfund.

De historiske årbøger 2005

Langt de fleste årbøger har adskillige årgange bag sig, og langt de fleste har visse traditioner, for det stof de bringer. Det gælder også 2005-årgangene; ikke desto mindre er også det mere traditionelle stof begyndt at behandle nye vinkler, at blive udformet på nye måder, i takt med at nye landvindinger i det kultur- og lokalhistoriske arbejde gøres.

Det gælder fx på *arkæologiens* område. Her finder man blandt de mere traditionelle eller "klassiske" arkæologiske redegørelser Annemette S. Christensens artikel "Arkæologiske udgravninger i Østjylland 2003-2004 – en oversigt," i *Århus Stifts Årbøger 2005* s. 122-131, Katrine Kølle Hansens "En jættestue ved Vestvejen," i *ROMU – Årsskrift fra Roskilde Museum 2005* s. 7-28, og Palle Østergaard Sørensens "Nye undersøgelser ved Sehesteds "måltidspladser" i Gudme," i *Svendborg & Omegns Museum Årbog 2005* s. 15-28. En udførlig beskrivelse af et lidt mere usædvanligt projekt er givet af Jan Hammer Larsen og Jens Thidemann i "Stammebåden fra Aggersund," om hævnningen af en i 2002 fundet stammebåd ved Aggersundbroen i Limfjorden, og de særlige udfordringer et sådant projekt giver, i *Vendsyssel Nu & Da 2005*, s. 60-69. En anden

Et lille udvalg af de historiske årbøger 2005. (Foto: Bjarne Høj, Hals Museum, Nordjyllands Historiske Museum)

usædvanlig arkæologisk artikel bringes i Nordsjællandske Sommerglæder – Årbog 2005 fra Frederiksborg Amts Historiske Samfund, nemlig Bente Jønssons "Kongelig arkæologi," s. 24-29, om den royale indsats på arkæologiens område fra Frederik 5. til Frederik 7.. Jønssons artikel giver god indsigt i det ellers lidt stereotype billede af Frederik 7. som den graveglade konge, der yndede at betragte gravearbejdet fra en magelig stol. Kongen indsendte skam også egenhændigt forfattede beretninger til Oldnordisk Museum.

Et andet typisk årbogsstof er erindringer, gerne af typen "Fra min barndomstid i X sogn" eller "25 år i Y Sogneråd." Også på dette felt bringes i årbøgerne

2005 artikler, der adskiller sig fra det typiske. Teten i den sammenhæng tager vel Harald Ditzel (1915-1986), i artiklen "Bruno, Eugen – og Gorm," i Fra Himmerland og Kjær Herred 2005, s. 43-50. Artiklen omhandler nogle centrale skikkelser i Aalborgs lokal- og idrætshistorie, og indledes bastant med ordene: "Den ypperste del af vor memoirelitteratur er tydeligt forankret i svigtende hukommelse." En ganske anden type erindringer formidles af Jakob Seerup i "På togt med Hvide Ørn til Christiansø," i Bornholmske Samlinger 2005 s. 87-111. Her er udgangspunktet søofficeren og dagbogsskriveren Peter Christian Schiønnings (1732-1813) spændende beretning om en rejse til Bornholm og Christiansø 1770, i

forbindelse med noget så upopulært som skatteudskrivning. Til det mere typiske erindringsstof hører Ruth Brogaards "Vostrup Skole 1934-1941," i Hardsyssel Årbog 2005, s. 67- 86. Heri beretter Ruth Brogaard blandt meget andet om, hvordan hun og hendes klasse under et besøg i København var indkvarteret på Fregatten Jylland; en bemærkning, men fra tid til anden kan høre når man besøger fregatten på dens nuværende plads i Ebeltoft. I øvrigt var det ikke forbundet med fornøjelse at overnatte i de dunkle og skumle rum i lasten. Endelig bør blandt erindringsstoffet nævnes Anna Pedersens beretning "Husmandsdatter fra Agerskov," i Egnsbogen 2005 Bording/Engesvang/Ikast, udgivet siden 1991. Anna Pedersens erindringer kunne let ryge ud af tangenten "Vi havde det hårdt men godt," men gør det ikke. Der er tale om erindringer fra et hårdt liv på landbosamfundets bund, fortalt lige ud, uden omsvøb og uden selvmedlidenhed. Det skal jo gå. Det gik jo. Den artikel bør læses og inspirere andre redaktioner til at finde lignende materiale, for det findes, men har stået i skyggen af erindringer fra samfundets mere velbjergede, og gør det for så vidt stadig.

Til dels i forlængelse af erindringsstoffet, findes i visse af årbøgerne 2005 en række velvalgte *portrætter*. I Skivebogen 2005 s. 55-104 bringes således en grundig, underholdende og oplysende artikel af Aage Jørgensen, "Johannes V. Jensen og Jeppe Aakjær – af et venskabs historie," bygget på en rig korrespondance mellem Aakjær og Jensen, som tillige giver et slags dobbeltportræt af de to forfattere. En anden forfatter, nemlig Jørgen Nielsen, som de fleste vel har stiftet bekendtskab med i deres gymnasietid, portrætteres i Hardsyssel Årbog 2005 s. 55-66, i Agnete Bang og Dorte Foghs artikel "Fra tørvegraver til forfatter – Om digteren Jørgen Nielsen

fra Pårup Mark." Et fint og indfølelsefuldt portræt, et godt bidrag til dansk litteraturhistorie og til Jørgen Niensens personalhistorie. Til de traditionelle politikerportrætter følger sig en artikel om en utraditionel politiker, nemlig Bente Tranes "Poul Hansen - folketingsmanden og socialdemokraten, der ikke var cand.polit." i ROMU - Årsskrift fra Roskilde Museum 2005 s. 89-106. Ud over, at Poul Hansen (1913-1966) var en i samtiden fremtrædende politiker, er alene netop i Poul Hansens samtid fraværet af cand.polit.-titlen kombineret med hans fremtrædende position vel en artikel værd. Blandt portrætterne skal endelig nævnes Ejvind Sørensens artikel "Tjæreborgpræsten – Ejlif Egon Richardt Søndergård Krogager," i Fra Ribe Amt 2005 s. 61-72. Krogager blev kendt som rejsekonge og præst, og mens det ikke har skortet på opmærksomhed om Krogagers samtidige og vel nok mere farverige konkurrent Simon Spies' person, tjener det såvel forfatter som redaktion til ære, at der i Fra Ribe Amt 2005 bringes et personligt, grundigt og oplysende portræt af Tjæreborgpræsten.

Mens arkæologi, erindringer og portrætter må siges at høre til det traditionelle stof, om end emnerne i visse tilfælde kan være nok så "utraditionelle," så kan der måske spores en ny tendens i årbøgerne 2005, nemlig interesse for *de udstødte*. Således beretter Magne Andersen i Vendsyssel Nu & Da 2005 s. 40-43 i en fin lille opsats, "Spedalskhed i Skallerup," om spedalskhedsvinduer i middelalderens kirker, med udgangspunkt i det tilmurede vindue på sydsiden af koret i Skallerup Kirke, herunder om den udstødelse af samfundet det medførte, for de der fik konstateret den frygtede sygdom. Lene Andersen fortæller i artiklen "Fascination af eksotiske mennesker – Forestillinger om tatere i Jylland i midten af 1800-tallet," i Fra Vi-

borg Amt 2005 s. 123-155, om denne udstødte befolkningsgruppe, som man særligt knytter til den jyske hede, og som var omgærdet af både afsky og frygt. Interessant nok bringer også nabosamfundets årbog, Fra Himmerland og Kjær Herred 2005 s. 9-34, en artikel om et nært beslægtet emne, nemlig Hans Jørgen Møllers "Natmandsjagten – den 11. februar 1835." Også taterne virkede som natmænd, som hjælpere for bøddlen, ved at få selvdøde dyr og gøre andet urent arbejde, og begge artikler anskueliggør, hvordan natmænd, taterne, rakkere, skøjere, kæltringe o.s.v. på en gang var udstødte, uærlige, og nødvendige for at løse de opgaver, som ingen ærlig mand ville røre ved. Og når vi nu er ved det urørlige, ved *skidt og møg*, bør også nævnes Christian Jacobsens store artikel i Fra Viborg Amt 2005 s. 7-109, "Skidt og møg – Renholdelse og hygiejne i Viborg fra middelalderen til 2000." Den artikel må blive en klassiker i den lokalhistoriske litteratur i Viborg, og fortæller med frygtindgydende klarhed bl.a. om, hvordan mennesket langt op i tiden bogstaveligt talt har gjort i det ferske vand som man var, og er, så afhængigt af. Det er før set, at de amtshistoriske årbøger beskæftiger sig med de udstødte, omgærdet af fascination som især taterne var og er, men vi skal tilbage til de ældre årgange. Nu tager nye generationer af historikere og folkemindeforskere tilsyneladende tråden op, ligesom de seneste årtiers miljødebat tilsyneladende også har virket befordrende for studiet af forureningens og forureningsbekæmpelsens historie.

En anden ny type artikler, der kan indkredses, er *bygningshistoriske* artikler. Der er ikke tale om traditionelle beskrivelser af fx kirker, men mere om særlige bygninger eller om særlige vinkler på en gruppe af bygninger. Det sidste gælder Peter Berings interessante

artikel "Arkitekt Glahns kirkespir," i Lolland- Falsters Historiske Samfund, Årbog 2005 s. 61-82, om de mange spir, som Glahn forsynede kirkerne på Lolland-Falster med i tiden 1889-1914. En interessant og utraditionel tilgang til en gruppe kirkers bygningshistorie. For en ganske vist imponant, men mere profan bygning, redegør Anders Teglgård Kjær i Bornholmske Samlinger 2005 s. 59-86, i artiklen "De Gamles Hjem i Rønne – en undersøgelse af den politiske baggrund for opførelsen." Baggrunden for en nok mere kendt bygnings opførelse, nemlig Musikhuset i Århus, gives af tidligere borgmester og indenrigsminister m.m. Thorkild Simonsen i "Musikhusets fødsel," i Østjysk Hjemstavn 2005 s. 11-16. Heri kan man bl.a. læse, at man på et tidspunkt i Århus faktisk opererede med en koncertsal uden scene (sic!), hvilket forståeligt nok blev mødt med kritik fra musikfolket.

Et vel også klassisk tema i årbogssammenhæng er *besættelsestiden 1940-1945*. 2005 var jo et jubilæumsår, 60-året for Danmarks befrielse, og skønt dette forhold ikke nævnes eksplicit nogle steder, så må det ikke desto mindre konstateres, at det enkelttemne, der optager flest sider i høsten af årbøger 2005, netop er besættelsestiden. Således bringer 11 af de 24 her behandlede bøger deciderede besættelseshistoriske bidrag. Hertil kommer, at besættelsestiden også indgår som delemne i fx portrætter og erindringer. Af de besættelseshistoriske artikler skal fremhæves Andreas Skovs "Clearingmord og Schalburtaget – Den tyske terror på Fyn 1944-45," i Fynske Årbøger 2005 s. 5-27; en grum og grundig artikel. Dramatik finder man også i Jens Andersens "Hansthalm 5. april 1942 – nedskydningen af "Hudson" O/407," i Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 2005 s. 97-104, hvor Jens Andersen på baggrund af grun-

dige kildestudier i Danmark, Tyskland og England beretter om nedskydningen; beretningen er foranlediget af, at MuseumsCenter Hanstholm, hvor Jens Andersen er leder, i efteråret 2004 modtog haleplanet fra det nedskudte fly, og er et glimrende eksempel på, hvorledes indleveringen af en tilsyneladende anonym museumsgenstand kan føre til en spændende beretning. Jens Andersen er desuden medforfatter til artiklen "M/S "Wuri" – historien om et sejlivet skib," i Vendsyssel Årbog 2005 s. 41-52. Samme årbog bringer tillige s. 111-124 den dramatiske beretning om fligtsergeant Norman Powell, der i 1941 blev skudt ned af tysk antiluftskys ved Hals, og som i sommeren 2000 genså området. Beretningen "Norman Powell krydser sine spor" er skrevet af Kenneth Kristensen, der på fornem vis kobler historien om nedskydningen og den efterfølgende tilfangetagelse sammen med redegørelsen for Norman Powells senere liv og hans besøg i Nordjylland sommeren 2000. Man fornærmer næppe nogle ved at hævde, at flagskibet blandt de amts-historiske årbøger er Sønderjyske Årbøger, som har det hele: Hardback, et godt og komprimeret layout, i omfang i reglen årets tykkeste. På indholdssiden rummer Sønderjyske Årbøger store, gedigne artikler, hyppigt nekrologer, en omfattende og grundig anmeldersektion, og en omfattende oversigt over aktiviteterne på den sønderjyske, lokalhistoriske arbejdsmark. Også Sønderjyske Årbøger 2005 bidrager til besættelsestidens historie, med noget af et scoop, der er udgangspunktet for John T. Lauridsens artikel "Ellum og Barvid Syssel 1943-44 – En studie i DNSAP's lokalhistorie." På loftet i et hus i Rødekro fandt man i 1984 protokollen for det danske nazist-partis møder og aktiviteter i Sønderjylland 1943-1944. Protokollen, der giver et godt indblik i partiarbejdet, forholdet

til besættelsesmagten o.s.v., er udgangspunkt for forfatterens redegørelse for partihistorien, aktører m.v., og gengives i sin helhed i artiklen, der også indeholder et andet scoop, nemlig et fotografi af Fører Frits Clausen i Bovrup. Clausen er fotograferet bl.a. sammen med sin datter Inge og SS-Standartenführer professor Werner Heyde. Heyde var en af de hovedansvarlige for tyskernes program for medlidenhedsdrab, der bl.a. inkluderede, at handicappede blev myrdet – og Frits Clausens datter var handicappet. Havde hun været tysk statsborger, ville hun efter al sandsynlighed have været myrdet, da fotografiet blev taget i marts 1944.

Som en sidste gruppe af decideret lokalhistoriske artikler bør nævnes nogle titler, som egentlig ikke er en gruppe, men som kan henføres til *øvrige emner*, idet der er tale om enlige svaler, men af en kvalitet, så de bør fremhæves. Det drejer sig om Ingrid Niensens "Baggerne toldede i høst – 1600-årenes skudehandel beskrevet ud fra lensregnskaberne," i Vendsyssel Nu & Da 2005 s. 20-29. Ingrid Nielsen har før demonstreret, hvor kyndigt og dygtigt hun formår at udnytte renæssancetidens kilder, bl.a. lensregnskaberne, og skuffer heller ikke i denne artikel. Hertil kommer, at renæssancetiden kun er sporadisk behandlet i årbøgerne 2005, men mon ikke der rådes bod på det i renæssanceåret 2006. Hvad den periode kan give, er Ingrid Niensens artikel et godt eksempel på. En anden enlig svale finder man i Sønderjyske Årbøger 2005, hvor Erik Nørr bidrager til den sønderjyske skolehistorie med artiklen "SIFU på Nordals – Lærerafskedigelser ved Nordborg Skole i 1920'erne." Nørr har tidligere beskæftiget sig indgående med sønderjysk skolehistorie og angiver her diskussionen om SIFU (Sidst ind – først ud), der ikke er ny, og viser hvorledes diskussionen udspandt

sig på Nordals i 1920'erne. Skolehistorie er i øvrigt i flere årbøger repræsenteret som del af bl.a. erindringsstoffet, men Nørres artikel tager prisen som en målrettet studie i denne del af historien. Endelig skal nævnes stadsarkivar Henning Benders oplysende og inspirerende artikel "Udvandringen fra Randers Amt 1852-1914," i Historisk Aarbog fra Randers Amt 2005, s. 8-23, der viser, at lokalhistorie også kan have internationale perspektiver.

Ud over de deciderede lokal- og regionalhistoriske artikler, indeholder årets høst af årbøger også andet materiale, der bør nævnes. Adskillige historiske institutioner har efterhånden en alder, der gør det naturligt at gribe i egen barm og skrive sin egen institutions historie. Årbøgerne 2005 rummer da også interessante eksempler på *museums- og arkivhistorie*. Her bør især fremhæves Svend Sørensens artikel "Det begyndte i en skrivebordskuffe," i Historisk Årbog 2005 for Thy og Vester Hanherred s. 7-32. I artiklen skrives historien om Museet for Thy og Vester Hanherred i Thisted, i anledning af, at det i 2005 var 100 år siden museet åbnede for publikum. I ROMU – Årsskrift fra Roskilde Museum 2005, som i øvrigt er bilagt en selvstændig 40 sider kompakt Årsberetning 2005 for Roskilde Museum, bringes s. 159-172 en grundig og velillustreret artikel af Peter Thor Andersen, "Etableringen af Lejre Museum 2003-2005." Her er afsettet selvsagt ikke et jubilæum, men en redegørelse for det tilendebagte, omfattende etableringsarbejde, med alt hvad det indebærer, også af mere tekniske, formidlingsmæssige overvejelser. Til genren bidrager i øvrigt Brian Wiborg, med artiklen "Mjesinghuset kom på museum," i Østjysk Hjemstavn 2005 s. 104-110, om det lille hus, der først flyttede fra et sted til et andet i landsbyen Mjesing, og siden endte på Hjerl Hedes Fri-

landsmuseum, samt Erik Hansens jubilæumsartikel "Taasinge Lokalhistoriske Arkiv – åbent for besøgende gennem 25 år – 18. maj 1980 – 18. maj 2005," i Taasinge Årbog 2005 s. 70-73. Her drejer det sig ikke om millionprojekter, men om det mere beskedne, men vigtige, virke i et almindeligt lokalhistorisk arkiv, hvis den slags findes.

I nogen grad i forlængelse af museums- og arkivhistorien, kommer enkelte samfunds *jubilæumshistorie*, idet 100-årene begynder at melde sig. I Bornholmske Samlinger 2005 kan man i formandens beretning (s. 139) læse om, hvorledes man har tænkt sig at markere jubilæet i 2006, herunder disponering af årbogen 2006. Et skridt videre er man nået i Vejle Amts Årbog 2005. Samfundet kunne i 2005 fejre 100-året for dets stiftelse, hvilket bl.a. markeres med fire gode og oplysende artikler i årbogen, nemlig: "Vejle Amts Historiske Samfund 1905-2005" af Birgitte Arffmann, s. 8-16, en mere generel artikel af Steen Hvass, "Nogle ord om kulturarv," s. 21-23, "Vejle Amts Historiske Samfund blev taget med Tang" af Kamme Varming, s. 24-32, om folkemindesamleren Evald Tang Kristensen og oprettelsen af samfundet, og endelig John Juhler Hansens glimrende fremstilling af årbogens historie, i artiklen "100 år med Vejle Amts Årbog," s. 33-47.

Som noget helt nyt, har et par årbøger påtaget sig at fastholde *nutidshistorien*. Måske er det symptomatisk, at denne fastholdelse i de to tilfælde den findes varetages af nye historiske sammenslutninger. Det drejer sig om Egnsbogen 2005 Bording/Engesvang/Ikast, hvor Lindy Hansen i "Årets begivenheder," s. 57-64, bringer stort og småt fra det forgangne år i området; altså ikke den lokalhistoriske sammenslutnings aktiviteter, men alt fra ministerbesøg til koncert med Sussi og Leo. En lignende

artikel finder man i "Årets gang i Han Herred," i Han Herred Bogen 2005 s. 144-162; en omfattende fastholdelse af store og små begivenheder i Han Herred. I øvrigt er Han Herred Bogen en ny-skabelse, som udkom første gang i 1996. Bag bogen står Lokalhistorisk Samvirke for Han Herred, som hurtigt har vundet endog meget stor tilslutning. Bogen udgives i fornemt udstyr, og er altså et bevis på, at der her var et område, som ikke fandt tilstrækkelig dækning i de gamle samfunds årbøger. Aktiviteten er omfattende, årbogen i øvrigt varieret og absolut et bekendtskab værd. Disse "nutidsfastholdelser," disse oversigter, er dog næppe noget, der vil smitte af på andre årbøger.

Tematiske årbøger

Ud over de "typiske" årbøger, der ikke er så typiske endda, bød 2005 også på tre årbøger, der koncentrerer sig om et bestemt emne. Årbog 2005 for Frederiksborg Amts Historiske Samfund udkom under temaet *Nordsjællandske Sommerglæder*, som led i festivalen under samme navn. Bogen er utroligt flot tilrettelagt, med et væld af illustrationer i sort/hvid og farve, og indeholder 22 artikler om egnens kultur- og lokalhistorie, med særligt henblik på Nordsjællands særegne karakter som sommerland. Alle artiklerne er af god kvalitet. Af yderpunkter kan nævnes Marianne Wirenfeldt Asmussens "Rungstedlund's lyksaligheder," s. 58-63, om Karen Blixen og hendes tanker om stedets fremtid, samt Hans Vilhelm Bangs "Det åbne filmstudie - Spillefilm optaget i Nordsjælland," s. 136-141. Men der er meget andet at hente i Nordsjællandske Sommerglæder.

Som den eneste har Årbog 2005 for Historisk Samfund for Sorø Amt koblet sig

på det omdiskuterede H. C. Andersen-år. Temaet for denne årbog er *H. C. Andersen og Sorø Amt*. Netop for Sorø må temaet siges at have berettigelse, hvilket man overbevises om af Ulrich greve Holstein-Holsteinborgs eminente artikel "H. C. Andersen på Holsteinborg," s. 13-32, som blandt meget andet indeholder en opgørelse over forfatterens produktion på stedet. At året også kan give afsæt for andet end decideret H. C. Andersenstof, demonstreres på glimrende vis af Erik Helmer Pedersens artikel "Landbruget i Sorø Amt i kornsalgets tidsalder," s. 33-68, som bl.a. anskueliggør, hvad 1800-tallets amtsbeskrivelser kan bruges til, og som angiver centrale forhold i H. C. Andersens tid.

Fjernt fra såvel nordsjællandske sommerglæder som de H. C. Andersen'ske herregårde, er Historiske Meddelelser om København 2005, der udkom under titlen (og temaet) *Patrioter & fattigfolk - Fattigvæsnet i København ca. 1500-1850*. Denne årbog er vel nok den mest stringent redigerede i 2005, og kobler sig som tema til behandlingen af de udstødte. Alene efter Peter Henningsens grundige introduktion, "Fattigdom i København i tidlig moderne tid," s. 5-17, føler læseren sig både klogere og fanget af emnet. Introduktionen bidrager også til at ramme en pæl gennem myter og forestillinger, bl.a. med den i introduktionen konkluderende bemærkning om, at sjældent har den almindelige københavner været så fattig og forarmet som netop i Oplysningstiden og Guldalderen. Bogen kan med stort udbytte læses, også uden for Københavns volde.

En rig høst

Samlet betragtet udgør de historiske årbøger 2005 en rig høst, såvel kvantitativt som kvalitativt. Artiklerne gruppe-

rer sig i nogen udstrækning om traditionelle emner, men gennemgående med en utraditionel tilgangsvinkel, med nye syn på sagen, så læsningen sjældent bliver triviell. Hertil kommer, at en række nye emner er taget under behandling.

Ligeledes er det en gennemgående tendens, at alle årbøgerne er velredigerede. I visse tilfælde giver dette sig udslag i, at en årbogs emnemæssigt forskellige artikler alle er skrevet i forskellige stilarter, men aldrig i decideret dårligt sprog. Der er slidt en del røde blyanter i redaktionerne. I andre tilfælde kommer den stramme redaktion til udtryk i emnevalg: Redaktionen for denne eller hin årbog har ganske enkelt henvendt sig til en eller flere forfattere, med ønske om at få dette eller hint emne behandlet. I

nogen grad til nærværende anmelders overraskelse, er der ikke publiceret artikler om hvilke man kan mene, at der er tale om deciderede fejlskud. Kun sjældent tager man sig selv i at tænke, hvad i alverden man dog skal belemres med en beretning eller en artikel for, og når man gør det, finder man altid en grund, når man dykker ned i materien. Naturligvis er alt ikke lige interessant, men alt er relevant for læsere i de områder, de pågældende årbøger dækker.

Konkluderende må man sige, at de historiske årbøger 2005 er af udmærket kvalitet. Bøgerne er pengene og tiden værd, og er samtidig udtryk for den omfattende interesse, som bliver det lokal- og kulturhistoriske arbejde i Danmark til del.